

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 10/2011 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om straff för underlåtenhet att iaktta skyldigheter enligt rådets förordning om fastställande av nödvändiga åtgärder för skydd av euron mot förfalskning

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 november 2011 regeringens proposition med förslag till lag om straff för underlåtenhet att iaktta skyldigheter enligt rådets förordning om fastställande av nödvändiga åtgärder för skydd av euron mot förfalskning (RP 110/2011 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Erkki Sarsa, finansministeriet

- lagstiftningsråd Matti Marttunen, justitieministeriet
- vicehäradshövding Pekka Somerkoski och seldspecialist Jussi Kangas, Finlands Bank
- verkställande direktör Jouni Mononen, SOK / Rekla Oy
- vicehäradshövding Veli-Matti Parmala, S-Banken Ab
- verkställande direktör Harri Veijola och controller Marja Kemppainen, Loomis Suomi Oy
- biträdande direktör Risto Karhunen, Finansbranschens Centralförbund.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— inrikesministeriet.

PROPOSITIONEN

Det föreslås att det stiftas en ny lag om straff för underlåtenhet att iaktta skyldigheter enligt rådets förordning om fastställande av nödvändiga åtgärder för skydd av euron mot förfalskning. I den föreslagna lagen föreskrivs bötesstraff för

uppsåtligt brott mot den skyldighet att identifiera eurosedlar och återlämna falska sedlar och mynt som det föreskrivs om i förordningen.

Lagen avses träda i kraft senast den 31 december 2011.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Rådets förordning om åtgärder för skydd av euron mot förfalskning förpliktar kreditinstitut och

vissa andra företag som bedriver hantering av pengar att ta falska pengar ur omlopp och överlämna dem till myndigheterna. Förordningen förutsätter att medlemsstaterna föreskriver om effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för brott mot förpliktelsen. I förordningen bestäms inte närmare hur påföljderna ska utformas, utan medlemsländerna bestämmer det själva.

För att genomföra förordningen föreslår regeringen nu att det genom en speciallag ska föreskrivas om bötesstraff för brott mot förordningens förpliktelser. Av propositionsmotiven framgår att man under beredningen dryftat möjliga alternativ, t.ex. administrativa påföljder, för att genomföra förordningen, men av ändamålsenlighetsskäl stannat för den nu föreslagna lösningen. Å andra sidan har representanter för kreditinstituten under utskottsbehandlingen påpekat att kreditinstituten kunde lämnas utanför regleringens tillämpningsområde, eftersom Finansinspektionen med stöd av sin allmänna behörighet kan bestämma om tillräckligt effektiva sanktioner för de kreditinstitut som står under dess tillsyn.

Lagutskottet konstaterar att förslaget att genom en speciallag föreskriva om en straffrättslig påföljd är ett exceptionellt sätt att genomföra unionsrätten också med beaktande av att man i allmänhet prioriterar administrativa påföljder framför straffrättsliga påföljder. Men utskottet har ändå stannat för att förorda förslaget. Enligt utredning till utskottet handlar regleringen inte om finansmarknadslagstiftning och Finansinspektionens allmänna behörighet kan därför inte tillämpas på den form av skydd för euron mot förfälskning som avses i förordningen. Lagstiftningen om Finansinspektionen borde ses över om det ska bli möjligt att påföra kreditinstitut tillräckligt effektiva administrativa påföljder vid brott mot förpliktelserna enligt förordningen. Å andra sidan bör det också beaktas att regleringen inte bara gäller kreditinstitut utan också andra aktörer som bedriver penninghantering. Utskottet finner det viktigt att påföljderna för brott mot förpliktelserna är samma för alla som faller under förordningens tillämpningsom-

råde. Eftersom det varken är motiverat eller ändamålsenligt att utsträcka Finansinspektionens tillsyn till alla de som avses i förordningen, anser utskottet att den nya straffbestämmelsen är motiverad eftersom den på lika grunder tillämpas på såväl kreditinstitut som andra aktörer. Behovet att skapa en ny straffbestämmelse grundar sig på att ingen av de gällande straffrättsliga bestämmelserna täcker in sådana brott mot de förpliktelser som avses i förordningen.

Med beaktande av vad som sägs ovan om Finansinspektionens nuvarande behörighet finns det enligt utskottets uppfattning inte någon risk för kumulering av sanktionerna när det gäller kreditinstitut. I det här sammanhanget är det dessutom av betydelse att Finansinspektionen i regel bestämmer om administrativa påföljder för juridiska personer, dvs. kreditinstitut, medan den nu föreslagna straffbestämmelsen är en påföljd för fysiska personer.

För klarhetens skull konstaterar utskottet att det inte är motiverat att utsträcka juridiska personers straffansvar till sådana förseelser som avses här eftersom juridiska personers straffansvar i övrigt bara gäller allvarliga, i strafflagen särskilt nämnda kriminaliserade gärningar. Å andra sidan är det inte heller motiverat att i strafflagen föreskriva om denna typ av förseelse eftersom den föreslagna straffpåföljden bara är böter. Utskottet framhåller också att det i motiveringen till 2 § i lagförslaget sägs att "straffet skulle i allmänhet påföras en juridisk person med stöd av 3 §". Av det som sägs ovan kan man sluta sig till att saken har uttryckts på ett felaktigt sätt. Det kan dessutom konstateras att lagens 3 § gäller dess ikraftträdande, så inte heller i detta hänseende hänger motiveringen ihop.

Å andra sidan bör det noteras att om gärningen uppfyller brottsrekvisitet i 37 kap. i strafflagen för penningförfälskningsbrott, ska den bestämmelsen tillämpas framför den nu föreslagna straffbestämmelsen och då kan det också bli aktuellt med straffansvar för en juridisk person. Utskottet framhåller också att det i motiveringen till 2 § i lagförslaget sägs att "oberoende av den föreslagna straffbestämmelsen ska det enligt förslaget dessutom tillämpas vad som före-

skrivs om penningförfalskningsbrott i 37 kap. i strafflagen." Motiveringen kan tolkas så att för samma brott kunde dömas till straff både med stöd av den föreslagna bestämmelsen och bestämmelserna i 37 kap. om penningförfalskning. Utskottet påpekar att motiveringen ger en felaktig bild eftersom 2 § innehåller en passus om lagkonkurrens som säger att straff ska dömas ut "om inte gärningen är ringa eller *strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag*".

Den föreslagna straffbestämmelsen gäller uppsåtlig underlåtelse att iaktta förordningens förpliktelser. För klarhetens skull påpekar utskottet att frågan om en underlåtelse har skett ska för eurosedlars vidkommande bedömas i skenet av Europeiska centralbankens beslut (ECB/2010/14) och i fråga om euromynt utifrån Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1210/2010. Enligt utskottets uppfattning uppfylls inte rekvisitet för uppsåtlighet om man vid konstaterandet av eurons äkthet har iakttagit tillräcklig omsorgsfullhet på det sätt som det ovan nämnda beslutet eller den ovan nämnda förordningen kräver. Uppsåtskravet uppfylls t.ex. inte när de maskiner som används i penninghanteringsprocesser motsvarar de ovan nämnda kraven men ändå inte identifierar förfalskade eurosedlar eller metallmynt. Samma gäller situationer då förfalskade pengar kommer i omlopp på grund av att den som hanterar dem begår ett mänskligt misstag.

Frågan om vem en straffbestämmelse i ett enskilt fall ska riktas mot måste bedömas enligt

straffrättens allmänna principer. I denna bedömning ska hänsyn tas bland annat till den delaktigas ställning och uppgifter, behörighetens natur, omfattning och tydlighet, kompetens samt övriga delaktighet i att en lagstridig situation har uppkommit och fortgått. När det gäller straffansvaret vid den typ av gärningar som det här är fråga om är det av väsentlig betydelse vilka beslut som fattats i företaget om olika aktörers skyldigheter. Motsvarande bedömning av inriktningen av straffansvaret måste göras också när det gäller andra typer av näringsbrott. Enligt utskottets syn är det viktigt att bedöma hur ansvaret fördelats för att de förpliktelser som avses i förordningen ska iakttagas. Utifrån ett sådant resonemang kan man anta att den enskilde arbetstagarens ansvar i praktiken närmast blir arbetsrättsligt. Å andra sidan bör det noteras att om gärningen uppfyller brottsrekvisitet i 37 kap. i strafflagen för penningförfalskningsbrott, kan också en enskild arbetstagare göra sig skyldig till brottet om han eller hon uppsåtligen sätter i omlopp förfalskade pengar.

Sammantaget sett finner utskottet propositionen behövlig och lämplig och tillstyrker lagförslaget utan ändringar av lagförslagets innehåll.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

LaUB 10/2011 rd — RP 110/2011 rd

Helsingfors den 8 december 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
medl. James Hirvisaari /saf
Suna Kymäläinen /sd
Antti Lindtman /sd
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vänst
Jaana Pelkonen /saml

Arto Pirttilahti /cent
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Ari Torniainen /cent
Kaj Turunen /saf
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.